

Het Klassieke Chinese Gedachtegoed

Religie en filosofie tijdens de vroegste historische tijden

Het religieuze en filosofische denken in de Chinese cultuur door de geschiedenis heen is een ondogmatische samenvoeging van vele elementen vanuit verschillende religieuze en wijsgerige stromingen en uit verschillende perioden. De basis en belangrijkste kenmerken van dit gedachtegoed zijn al vroeg in de Chinese geschiedenis ontwikkeld. In de vroegste fase (tijdens het [neolithicum](#)) van deze ontwikkeling was er naar alle waarschijnlijkheid sprake van een sjamanistische natuurgodsdienst, waarbij de natuur het belangrijkste voorwerp van verering vormde en sjamanen zich met waarzeggerij bezighielden. Tijdens het neolithicum is ook al de voor de latere Chinese cultuur zo kenmerkende voorouderverering tot ontwikkeling gekomen. Vroege getuigen van wichelarij zijn de '[orakelbeenderen](#)' uit de Shang-dynastie. In een later stadium, vooral tijdens de Zhou-dynastie, is dit gedachtegoed in de klassieke vorm tot een veel complexere ontwikkeling gekomen.

Orakelbeen uit de [Shang-dynastie](#), bekrast met primitieve [Chinese karakters](#) en bedoeld om de kennis te nemen van de mening van de goden.

Filosofische scholen die toen ontstonden, zoals [confucianisme](#), [taoïsme](#) en [legalisme](#) en de leer van de zogenaamde [natuurfilosofie](#) oefenden grote invloed uit op de inrichting van de latere Chinese samenleving en de hele latere intellectuele ontwikkeling tot aan het begin van de twintigste eeuw. Filosofie werd aangevuld met het geloof in hogere machten zoals geesten en demonen, aanwezig in alles wat de mens omgeeft (de hemel, de aarde, bergen, meren, de huiselijke omgeving, enz.). Ten slotte speelde waarzeggerij en bijbehorende mystiek een belangrijke rol in zowel het publieke als het persoonlijke leven in de Chinese cultuur. Hoewel het Chinese denken onder invloed gestaan heeft van buitenlandse invloeden (met name het boeddhisme), heeft het altijd een eigen ontwikkelingsweg gevolgd en is gebaseerd gebleven op de fundamenteën die meer dan drieduizend jaar geleden zijn gelegd.

'De weg'

Een van de belangrijkste fundamentele gedachten is het besef, dat het gehele universum (de Kosmos) bestuurd wordt door een alles overheersend principe de 'Dao' (= 'de Weg'), zonder begin of einde. De Dao zou bestuurd worden door een stelsel van samenhangende eigenschappen en krachten, voorgesteld door het Yin-Yang principe en daaromheen gebouwde [natuurfilosofie](#).

Pangu, schepper van de wereld.

Pangu scheidde de aarde van de hemel, volgens de mythe.

Alles om ons heen - de maan, de sterren, de bergen, de rivieren en alle levende wezens, behalve de mensen, zouden zijn ontstaan uit zijn lichaam. Hij leefde 18.000 jaar en groeide 30 cm per dag.

Op de afbeelding heeft Pangu het 'chaos-ei' (met Yin-Yang symbool) in de handen waaruit hijzelf geboren was.

Geloof in hogere machten

De diepste wortels van het Chinese gedachtegoed bestaan waarschijnlijk uit sjamanistische natuurgodsdienstige ideeën. In verband hiermee was in het Chinese gedachtegoed oorspronkelijk geen belangrijke plaats ingeruimd voor hogere macht(en) in menselijke gedaante. Ook een mogelijk leven in het hiernamaals speelde geen voorname rol gedurende de hele Chinese geschiedenis. Dit in contrast met bijvoorbeeld het jodendom, christendom en islam. De geesten van gestorvenen (zoals iemands voorvaderen) zouden zich weliswaar kunnen manifesteren onder de mensen maar niet als volwaardig wezen en verdwijnen tenslotte in het stof van de kosmos. De Chinese filosofie was vooral een ethische. Voorvaderverering (sterk ontwikkeld onder invloed van het latere [confucianisme](#)) was en is vooral van groot ethisch belang en in mindere mate spiritualistisch. Pas in de loop van de geschiedenis, met name toen het taoïsme steeds mystieker werd en na de introductie van het boeddhisme in de 3e en 4e eeuw na Chr. hebben thema's als 'leven na de dood', goden, heiligen en andere bovennatuurlijke wezens een plaats gekregen in het Chinese (religieuze) denken.

Het Yin-Yang symbool met eromheen de 8 trigrammen. Trigrammen zijn combinaties van drie gehele of onderbroken streepjes. Aan elk van de combinaties worden mystieke eigenschappen toegedicht.

Stromingen

De filosofische stromingen lijken zich vooral tijdens de periode van de '[Strijdende Staten](#)' (481-221 v. Chr.) te hebben ontwikkeld. Dit wordt vaak verklaard door de zich verhardende onderlinge conflicten tussen de staten, die ontstaan waren nadat het centrale gezag van de Zhou koningen tijdens de vorige eeuwen vrijwel ineengeschrumpeld was tot een ceremoniële functie. In deze tijd ontwikkelden zich de zgn. [Honderd scholen](#), waarvan de [confucianistische](#), [taoïstische](#) en [legalistische](#) de meest bekende zijn gebleven. Confucianistische, taoïstische en legalistische gedachten lijken met elkaar in tegenspraak, maar zijn in het dagelijkse leven ook weer sterk met elkaar verweven vanwege de gemeenschappelijke historische ondergrond.

Waarzeggerij, Yijing, Fengshui

Alle bekende filosofische scholen, zijn ondanks de specifieke van elkaar afwijkende eigenaardigheden in de uitwerking, doortrokken van de typisch Chinese [natuurfilosofie](#), gekenmerkt door het geloof in samenhang van 'al hetgeen onder de hemel is' (*Tian xia*). In dit verband stond van oudsher waarzeggerij in hoog aanzien. Hierboven is al aandacht geschonken aan de zogenaamde [orakelbeenderen](#), veelvuldig gebruikt tijdens de [Shang](#)-dynastie. Men probeerde een teken van hogere machten te ontvangen door in een bot (bijvoorbeeld het schouderblad van een varken of het pantser van een schildpad) schrifttekens in te krassen en hierin door vuur barsten in te laten ontstaan. Uit het patroon van de barsten ten opzichte van de ingekraste schrifttekens meende men te kunnen afleiden hoe te handelen of welke besluiten te nemen bij de jacht, oorlog, en andere zaken waarvan de afloop in de toekomst lag.

Een andere mystieke wijze van duiding van tekenen uit de kosmos vormen de zogenaamde [hexagrammen](#) (combinaties van twee [trigrammen](#)). De [Yijing](#) (ook vaak gespeld als "I-Ching"), het 'boek der veranderingen', is een soort handboek bij de duiding van de hexagrammen. Dit boek stamt uit de latere Zhou-dynastie en is later aangevuld met allerlei moeilijk te interpreteren spreuken. De Yijing is één van de zgn. [vijf klassieke boeken](#). Volgens de Chinese traditie zouden aan het ontstaan van dit boek hebben bijgedragen Fu Xi, die de acht trigrammen zou hebben ontworpen, koning Wen (Wen Wang), de grondlegger van de Zhou-dynastie, die de trigrammen combineerde tot 64 hexagrammen en aan Confucius, die de commentaren geschreven zou hebben.

Tenslotte een bijzondere vorm van waarzeggerij, die zich richt op het bepalen van de juiste plaats en oriëntatie van gebouwen, graven en publieke werken: de **fengshui** ("wind en water"). Deze vorm van waarzeggerij, ook geomantiek genoemd, is nog steeds populair. Fengshui is in die zin voorspellend dat het adviseert over een toekomstige gunstig liggende plaats voor een object. Fengshui wordt ook wel een uiting van spirituele architectuur en ruimtelijke ordening genoemd.